

ПРОБЕН
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
23 април 2023

ЧАСТ 1 (Време за работа: 60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 21. включително отбелязвайте в листа за отговори.

1. В кой ред думата е изписана правилно?

- А) софианец
- Б) уповестявам
- В) особенно
- Г) завръзка

2. В кое изречение е допусната правописна грешка?

- А) Ще започна работа в Българската академия на науките.
- Б) Златара изработи уникално ювелирно изделие.
- В) Лошо е да бъдеш тесногръд, когато работиш с хора.
- Г) За свободната позиция кандидатстваха трима бакалаври.

3. В кое изречение НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Двадесет годишният младеж помогна на възрастната жена.
- Б) Трябва да науча репликите си на изуст, преди да отида на репетиция днес.
- В) Майка ми е почитателка на старите филми, черно белите са ѝ любими.
- Г) В преддверието намериха стелаж със странни кутии.

4. В кое изречение НЕ е допусната граматична грешка?

- А) Двадесет и пет ученика участваха в проекта.
- Б) Спомнихме си за живата легенда, с чийто песни сме отраснали.
- В) Фирмата ще закупи още петдесет нови електрически автомобила.
- Г) аз съм последния, който ще предаде идеалите на революцията.

5. В кое изречение е допусната граматична грешка?

- А) Госпожо, Вие ходили ли сте на някое екзотично пътешествие?
- Б) Болестта винаги идва първо в ума и сърцето, после в тялото.
- В) Много доброволци се включиха в новата инициатива на Министерство на културата.
- Г) Господин Иванов, Вие лично сте поканен да присъствате на откриването на новата зала.

6. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Голямата розова къща на хълма привличаше погледите на всички.
- Б) Всъщност, отговорът на въпроса защо се опитва да скрие истинската си самоличност, е доста интересен..
- В) Пожелавам Ви, уважаеми колеги, успешна и спокойна седмица.
- Г) Познавах хора, които, останеха ли сами няколко часа, направо полудяваха.

7. В коя от позициите, означени с букви, е допусната пунктуационна грешка?

Докато обмислях (А) къде да прекарам лятната си отпуска (Б) осъзнах, че пътешествията надалеч ще ми помогнат да се преборя със страховете си, (В) ще ме научат на търпение (Г) и ще ме накарат по-внимателно да преценявам непознати ситуации.

8. В листа за отговори запишете правилната за изречението форма на думата, поставена в скоби.

Различни (герой) са включени в литературните произведения, изучавани в дванадесети клас.

- 9. В листа за отговори запишете правилно САМО думата, в която е допусната правописна грешка.**

През месец Февруари се появяват първите кокичета, предвестници на пролетта.

- 10. В листа за отговори запишете правилната за изречението форма на думата, поставена в скоби.**

България не получава помощ от другите държави за (своята/нейната) защита.

- 11. В листа за отговори запишете правилната форма САМО на думата, в която е допусната граматична грешка.**

Очакваме да изиграеме най-силното театрално представление за последните два сезона, защото разчитаме на няколко от най-добрите ни артисти.

- 12. В листа за отговори запишете САМО думата, с която да поправите граматичната грешка в изречението.**

Момичето се запъти към салона и двама войници ѝ отвориха вратата.

- 13. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. Препишете ЦЕЛИЯ текст в листа за отговори, като поставите пропуснатите знаци.**

Започна страшна борба между най-богатия и най-бедния човек в селото. Единият действаше с пари и власт а другият с упорство и труд. Единият искаше да удовлетвори господарското си честолюбие а другият да стъпи с двата крака на майката земя и да създаде свой дом. Много нощи копа беднякът тлъстата черна земя облян в пот и накупял от злоба и ненавист.

Запознайте се с двата текста и изпълнете задачите към тях (от 14. до 21. включително).

ТЕКСТ 1

Директорът на музея „Дом на хумора и сатирата“ в Габрово Маргарита Доровска в интервю за Агенция „Фокус“

„Фокус“: Г-жо Доровска, днес отбелязваме Международния ден на шегата – 1 април, когато и Домът на хумора и сатирата празнува своя годишнина. Каква беше 2020г. за музея, как работихте в условията на пандемия и респективно как работите сега?

Маргарита Доровска: 2020 г. беше много необичайна. Така се случи, че за първи път щяхме да посрещнем 1 април - рождения си ден, на затворени врати. Направихме много изложби и събития онлайн, за да не се откъсваме от своята публика и да подготвим две важни за нас инициативи, за които дълго време екипът ни е мечтал. Едната е зала с криви огледала и различни огледални илюзии. Другата е музейният ни магазин, който от мъничък щанд се превърна в истински пълнокръвен магазин с над 80 кв.м площ и почти 1200 артикула, които предлагаме в него.

Работното време на хумора трябва да е 24 часа, 7 дни в седмицата. Музеят в рамките на поредния локдаун беше затворен за посетители. Само музейният ни магазин работеше.

„Фокус“: Така или иначе, заговорихме за локдауна. Имахте една инициатива, под формата на конкурс, свързана със събирането на шаржове, които споделяхте в социалните мрежи. Може ли да ни разкажете за тази инициатива?

Маргарита Доровска: Пандемията даде повод за нови шегички и графичен визуален коментар, често използващ и текст. Това са кратки визуални единици, които функционират в интернет и са забавни и смешни. Видяхме в протичането на пандемията различни настроения. Те се променяха. Шегуваха се с абсолютно абсурдната, нова за всички ситуация,

в която можеш да влезеш в банка с маска, за дистанционното обучение, прехвърлянето на работата онлайн, когато можеш само от кръста нагоре да си облечен, за да участваш в срещи в интернет. Това бяха първоначалните реакции, след това се появиха шеги с ваксините и сега вече, с поредния локдаун, третата вълна, малко се променя фокусът. Като че ли започваме да си признаваме, че сме леко депресирани и изморени. Около това се въртят сегашните колажи – хората разпознават в себе си тази умора и дори на това намират начин да се надсмеят и да се пошегуват с него.

„Фокус“: Как музеят отбелязва своя празник предвид наложените противоепидемични мерки?

Маргарита Доровска: Подготвили сме две изненади. Едната е изложбата „Quo Vadis“, която представя латински сентенции с графичен коментар от Борис Димовски. Тоест карикатури на Борис Димовски, които са по крилати фрази. Това е изложба, която е била създадена през 1986 г., но латинските сентенции са изключително актуални и днес. Те са проверени във времето. Другата изненада е специално насочена към децата – поканихме габровския илюзионист Дани Белев да направи за тях фокус, който се случва в огледалното пространство на новата ни зала.

ТЕКСТ 2 (таблица)

Музеи и организирани прояви

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Музеи – бр.	201	195	191	174	179	182
Посещения общо – хил.	4763	5230	5109	5084	5355	2236
На един музей – хил.	24	27	27	29	33	12
Посещения в деня за свободен вход – хил.	1247	1223	1221	1025	1027	266
Посещения от чужденци – хил.	738	1009	1112	1260	1240	232
Изнесени беседи – бр.	49861	56415	55585	52468	55871	21671
В т.ч. на чужди езици – бр.	8008	14317	12190	11396	8780	1675
Уредени временни изложби – бр.						
Собствени	1133	1193	1156	1210	1098	225
Съвместни	935	1123	1033	1012	1047	529
Концерти – бр.	640	663	689	653	703	272
Обсъждания на книги – бр.	426	442	490	477	535	203
Видео прожекции – бр.	12379	12183	13094	11603	5464	1245
Конкурси – бр.	145	152	141	163	156	82

14. Как според Текст 1 се поддържа жива непрекъсната връзката на музея с нагласите на посетителите?

- А) Като работното време на музея се променя на 24 часа 7 дена в седмицата.
- Б) Като се приобщават различни възрастови групи към разнообразните събития.
- В) Като се ограничават събитията на живо и се увеличават онлайн проявите.
- Г) Като на всеки празник на музея се организират необичайни масови посещения.

15. Кой факт от Текст 1 НЕ подлага на преосмисляне традиционното разбиране за музей?

- А) наименованието на музея – „Дом на хумора и сатирата“

- Б) многото онлайн събития и участници в социалните мрежи
- В) промяната на сувенирния щанд в пълнокръвен магазин
- Г) изложбата на латински сентенции с графичен коментар

16. Какъв извод може да се направи от думите на интервюираната в Текст 1?

- А) Необичайните обстоятелства изискват необичайни решения.
- Б) Музейните експонати са ориентирани към малък кръг посетители.
- В) По време на пандемията хората „ограничават“ чувството си за хумор.
- Г) Във време на пандемия музейт трябва да се раздели с почитателите си.

17. Каква е връзката между организирания прояви, посочени в таблицата, и събитията, иницирани от Дома на хумора и сатирата?

- А) Музейното пространство е подходящо за обсъждането на книги.
- Б) В периодите на локдаун музеите не затварят врати и организират беседи.
- В) В периодите на локдаун не спира организирането на конкурси.
- Г) Видео прожекциите функционират като кратки визуални единици.

18. Запишете на коя дейност в таблицата съответства инициативата в подчертаното в Текст 1 изречение.

19. Като имате предвид информацията от Текст 1 и таблицата, запишете СЪС СВОИ ДУМИ ЕДИН аргумент в подкрепа на твърдението, че музейното пространство отдавна не е само статично.

20. Запишете СЪС СВОИ ДУМИ каква е връзката между залата с криви огледала и изкуството на илюзиониста Дани Белев според Текст 1.

21. Като имате предвид данните от таблицата, коментирайте в текст до 5 изречения следното:

- Пасивен наблюдател или активен участник е посетителят на съвременния музей? Аргументирайте се.
- За какви тенденции в развитието на идеята за съвременен музей говорят данните за посещенията на видео прожекциите и концертите?
- Разтълкувайте факта, че интересът към беседите намалява през годините.

ПРОБЕН
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
23 април 2023

ЧАСТ 2 (Време за работа: 60 минути)

Отговорите на задачите от 22. до 40. включително отбелязвайте в листа за отговори.

22. В листа за отговори запишете САМО паронима, с който да поправите лексикалната грешка в изречението.

Купуването на толкова скъп уред предполага много добро познаване на техническите му периметри.

23. За всяко празно място изберете УМЕСТНАТА дума и я запишете срещу съответната буква в листа за отговори.

В наши дни събирането на минерали е популярен начин за(А) на свободното време. Като хоби то датира от 19.век, когато усилията на(Б) любители са били (В) с изумителни и ценни колекции от минерали..

- А) губене, изкарване, оползотворяване
- Б) географи, геолози, геодезисти
- В) възнаградени, аплодирани, популяризирани

24. Какъв е конфликтът за любовта, заложен в стихотворението „Колко си хубава!“?

- А) мечта - реалност
- Б) преходност - вечност
- В) сила - слабост
- Г) срам - гордост

25. Кой от проблемите е общ за двата посочени откъса?

*За него – Живота –
направил бих всичко.-
Летял бих
със пробна машина в небето,
бих влезнал във взривна
ракета самичък,
бих търсил
в простор
далечна
планета.*

(„Вяра“, Никола Вапцаров)

*Ти имаш глас чуден – млада си,
Но чуйш ли как пее гората?
Чуйш ли как плачат сиромаси?
За тоз глас ми копней душата, и там
тегли сърце ранено,
Там, де е се с кърви обрено!
(„До моето първо либе“, Христо Ботев)*

- А) за любовта към живота и романтиката
- Б) за готовността да се посветиш на ценност/кауза
- В) за саможертвата в името на родината
- Г) за способността да съпреживяваш чуждата мъка

26. Кой от мотивите НЕ е представен в „Бай Ганьо журналист“ от Алеко Константинов?

- А) за раболепието пред властимащите
- Б) за политическото хамелеонство
- В) за мнимото, показно родолюбие
- Г) за националното предателство

27. С коя от идеите се свързва финалният стих от „Новото гробище над Сливница“ от Иван Вазов?

Юнаци, лека нощ!

- А) за сбогуване и забрава на загиналите
- Б) за обезсилване на смъртта чрез подвига
- В) за нежелание да се приеме смъртта
- Г) за негодуване срещу злата съдба

28. Каква е ролята на ретроспекцията в „Балада за Георг Хених“?

Неотдавна, ровейки се в старите семейни книжа, попаднах на две писма от Георг Хених, написани с химически молив и невъзможен почерк върху листи от ученическа тетрадка.(...)

Според последното му желание в ковчега е била поставена цигулката, с която е пристигнал и която е била единственото му имуществено.

- А) Разнообразява повествованието.
- Б) Придава автентичност на спомена.
- В) Въвлича читателя в съпреживяване.
- Г) Въвежда неочаквани герои.

29. Кое НЕ сродява майстора на каруци Сали Яшар с митологичните ковачи?

- А) себапът за хората
- Б) славата и известността
- В) владееенето на огъня
- Г) божествената дарба

30. Коя тема е интерпретирана в откъса от стихотворението „Камък“ на Атанас Далчев?

*Остаряват хора и дървета;
Падат дни, нощи, листа и дъжд;
Неизменен в есента и летото,
камък, ти стоиш все същ !
(...)*

*Алена искра, от теб изтръгната
камък, истината в теб прозрях:
вечно и свето е само мъртвото,
живото живее в грях.*

- А) за обществото и властта
- Б) за вярата и надеждата
- В) за природата
- Г) за живота и смъртта

31. За коя от посочените творби е характерен композиционният похват „разказ в разказа“?

- А) „Крадецът на праскови“
- Б) „Балкански синдром“
- В) „Железният светилник“

Г) „Спасова могила“

32. Кое от твърденията е вярно?

- А) За разлика от „Крадецът на праскови“ в „До моето първо либе“ смъртта е представена като възвишена и героична („сладка почивка“).
- Б) Както в „До моето първо либе“, така и в „Крадецът на праскови“ животът на героите е подчинен на традиционните норми.
- В) За разлика от „До моето първо либе“ в „Крадецът на праскови“ любовта не поставя героите пред избор.
- Г) Както в „Крадецът на праскови“, така и в „До моето първо либе“ смъртта не е обвързана с мотива за саможертвата.

33. В коя творба трудът НЕ е интерпретиран като творческа дейност?

- А) „Песента на колелетата“
- Б) „Балада за Георг Хених“
- В) „Градушка“
- Г) „Ветрената мелница“

34. В кои две творби мотивът за детската чистота и невинност присъства като художествен образ?

- А) „Честен кръст“ и „Посвещение“
- Б) „Спасова могила“ и „Молитва“
- В) „Колко си хубава!“ и „Вяра“
- Г) „Железният светилник“ и „Потомка“

35. Съпоставете интерпретациите на темата за избора в „Потомка“ и в „Честен кръст“ и запишете ЕДНА разлика между тях в листа за отговори.

36. В листа за отговори разгълкувайте заглавието „Две души“ в контекста на творбата.

37. В листа за отговори запишете ЕДНА функция на образа на Извънземното от комедията „Балкански синдром“ на Станислав Стратиев.

38. В листа за отговори запишете ЕДНА характерна за жанра на одата черта, проявена в „При Рилския манастир“.

39. Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор, като в листа за отговори срещу съответната буква запишете номера, под който е записано името на автора.

А) „Потомка“	1. Йордан Радичков
Б) „Ноев ковчег“	2. Йордан Йовков
В) „Песента на колелетата“	3. Елисавета Багряна

40. В текст до 5 изречения съпоставете интерпретациите на темата за природата в посочените творби.

*

Една цъфнала върба
край ручея видях
и без да зная за какво,
при нея се поспрях,
подухна вятър и за миг
претръпна тя едва...
На някой пътник ожаднял

душата е това.

(„Върба“, Иван Методиев)

*

Спи езерото; белостволи буки
над него своят вити гранки,
и в тихите му тъмни глъбини
преплитат отразени сянки.

Треперят, шептят белостволи буки,
а то, замряло, нито трепва...
Понякога му сал повърхнини

дълга от лист отронен сепва.
(„Спи езерото“, Пенчо Славейков)

ПРОБЕН

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

23 април 2023

ЧАСТ 3 (Време за работа: 120 минути)

Аргументативния текст напишете в листа за отговори на предвиденото място.

41. Напишете аргументативен текст в обем до 4 страници по ЕДНА от следните две теми:

Тема за есе:

„Кога делникът се превръща в празник? “

(Есе)

Тема за интерпретативно съчинение:

„Който вярва, ще се спаси“

(Интерпретативно съчинение върху откъс от разказа „Спасова могила“ на Елин Пелин)

От върха се понесе тихо черковният глас на дървеното клепало и се разля като благословия по цялата зелена околност. Дядо Захари седна уморено край пътя и въздъхна:

- Прекръсти се, чедо!

Монката откопчи ръце от шията на дядо си, па и двамата дълго се кръстиха, седнали в зеления бурен край пътя.

- Дядо, искам да походя.

- Слабичко си, момченцето ми, ще се умориш.

- Искам да походя, бе дядо - настоя плачливо Монката.

Дядо Захари го повдигна грижливо и като го улови за ръка, тръгнаха пак. Монката, десетгодишно момче, болнаво и хилаво сираче, тръгна край дядо си като сянка. По бледото му сухо лице се прозираха големи сини жили, краката му се преплитаха от слабост, ръцете му висяха като клечки. Големите му сини очи, някак

страшно отворени, се въртяха навред и с едно умилено учудване следяха ту птичките, които мълчаливи прехвъркваха към гнездата си, ту гривите гълъби, които чезнеха във вечерното сияние към тъмната кория на запад, ту златните мушички, които жеркаха като водни капки във въздуха.

Дядо Захари вървеше съвсем полека, за да не умори малкия, но като видя, че слънцето вече заседна и хората по пътя намаляха, той отново го качи на гръб и тръгна по-бързо. По върха на могилната се мяркаха човешки сенки безцелно, като заблудени.

- Хората си търсят вече място, закъсняхме, сине - рече старецът.

- Дядо господ рано ли ще слезне там, дядо? - пита Монката.

- Къде ти рано! Той ще чака да дойдат всички, които са тръгнали. Зер има и отдалече, има сакати, слепи, има такива, дето не знаят пътя, може да се заблуди някой... Като се приберат всички и като заспят всички, дядо господ ще повика едно ангелче да му носи патерицата и ще му каже - хайде! Ще се спуснат мълчаливо там отгоре, измежду звездите, и полека-лека ще слязат долу. Ще мине дядо господ между тоя народ, дето е тук, тихо, никой да го не чуе, никой да го не види, и ще каже изцеление на всички. После полека-лека, както си е дошъл, ще се вдигне и ще си отиде на небето. Също както някога се е възнесъл на планината, те на тоя същия, утрешния ден - Спасовден.

- Болните ще оздравеят ли, дядо?

- Всички - всички! - отговори с дълбока увереност дядо Захари. Може сега, може след година, след пет, след десет. Който вярва, ще се спаси.

Монката слушаше тайнствените думи на дядо си, пропити с гореща вяра, и макар че не ги разбираше, на душата му ставаше светло и топло. Той сложи бледото си лице върху рамото на дядо си, взря се във високия дървен кръст на могилата и се замисли. Всички, всички ще оздравеят. Кой сега, кой след пет, кой след десет години. Защо дядо господ, като дава здраве на хората, не им го даде още сега? Утре всички да се върнат здрави. Ето, дядо Захари се измъчи да го донесе тук, а пък той може да оздравее чак след десет години. Не, Монката иска да оздравее още тая нощ, та утре да се върне здрав, да тича по ливадите, да си бере цветя, да гони пеперудите и да играе на топ с другите деца. Откога, откога той не е играл на топ! Как му се е доиграло!